PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

LAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

10.11.2022

Eduskunta
Talousvaliokunta

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAEIKSI MAA-ASEMISTA JA ERÄISTÄ TUTKISTA SEKÄ AVARUUSTOIMINNASTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA SAKON TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA ANNETUN LAIN 1§:N MUUTTAMISESTA (HE 113/2022)

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiaan.

Edustamme Suomessa toimivaa puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuutta. Avaruusliiketoiminta on kasvava toimiala ja noin 140 jäsenyrityksestämme reilulla 20 %:lla on sillä liiketoimintaa. Muutama näistä on kaukokartoitus- tai maa-asematoimija ja uskomme toimijoiden lukumäärän sekä avaruuden hyödyntämisen palveluliiketoiminnan kasvavan. Suomalainen kaukokartoitustoiminta on edelläkävijä alan tutkimuksessa ja liiketoiminnassa. Kaukokartoituksen avulla saadun tiedon merkitys jatkaa kasvuaan ja tietoja hyödyntävät mm. valtiot, yritykset, järjestöt, korkeakulut sekä yksityishenkilöt. Siten on tärkeää, että alaa säädellään ja että säätely on ajantasaista ja ennakoitavissa.

PIA on lausunut lakiluonnokseen jo laadintavaiheen lausuntokierroksella. Olemme iloisia siitä, että erityisesti tekniset kommenttimme on otettu suhteellisen hyvin huomioon lain jatkovalmistelussa. Lakiesitys on selkeästi kehittynyt lausuntokierrokselta ja suuri osa elinkeinoelämän huolista on huomioitu.

Lausuntomme kattaa otsikon laeista kaksi ensimmäistä. Emme lausu sakon täytäntöönpanon annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Toteamme lausuntonamme seuraavaa.

Yleistä

Näemme tarpeellisena, että satelliittikaukokartoitusdatan jakelua ja jatkokäyttöä säännellään lain tasolla. Tuemme lain tavoitteita ja sitä, että kansallinen turvallisuus on keskeisellä sijalla toiminnan luvituksessa. Huomautamme kuitenkin, että avaruusliiketoiminta on mahdollisuus Suomelle. Kansantaloudellinen intressimme on, että suomalaiset yritykset menestyvät alalla kansainvälisesti. Avaruustoimintaa

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

LAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

10.11.2022

koskevan kansallisen säätelyn tulee tämä mahdollistaa ja sen tulee olla ennakoitavaa sekä tavoitteissaan tasapainoista.

Teknologian kehittyessä myös avaruuden liiketoiminnalliset mahdollisuudet kasvavat, muodot kehittyvät ja avaruuden hyödyntäminen arkipäiväistyy entisestään. Lainsäädännössä tulee siten löytää tasapaino Suomen turvallisuuden sekä mahdollistavuuden ja rajoittavuuden suhteen.

Huomautamme, että menestyksekkään liiketoiminnan edellytys on sujuva ja ennakoitava viranomaistoiminta. Yritysten liiketoiminnan perusta voi muodostua siitä, että kaukokartoitus- ja tietoliikennepalvelut voidaan pystyttää nopeasti. Luvitusprosessin on oltava nopea ja tehokas ja siihen osallistuvien viranomaisten yhteistyötä tulee kehittää. Viranomaisilla tulee olla riittävät resurssit sujuvan luvitusprosessin hoitamiseksi.

Suurimmat huolemme liittyvät seuraaviin:

1. Laaja asetuksenanto-oikeutus
2. Takaportit
3. Viranomaisprosessin sujuvuus
4. Siirtymäajan lyhyys
5. Yritysten kilpailukyvyn varmistaminen: tarkennuksia pykäliin tai niiden perusteluteksteihin

Asetuksenanto-oikeus ja viranomaismääräykset

Edellä todettuun liittyen olemme huolisamme siitä, että lakiesitykset jättävät useita kysymyksiä säädettäväksi asetuksella tai viranomaismääräyksellä. Tällainen lähestymistapa on toisaalta ymmärrettävää nopean teknologisen kehityksen tai muuttuvan turvallisuusympäristön takia. Toisaalta se tarkoittaa hyvinkin laajaa valtuutusta puuttua liiketoiminnan harjoittamiseen valtioneuvoston asetuksella. Tämä tekee yritysten toimintakentästä vaikeasti ennakoitavaa ja voi heikentää suomalaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Lisäksi se vähentää viranomaistoiminnan läpinäkyvyyttä.

Tasapainoinen säätelykokonaisuus edellyttää vahvaa yhteistyötä sääntelyn laadinnassa sekä sen tavoitteiden ja vaikutusten tunnistamista ja arviointia. Jotta voimme varmistaa, että avaruustoimintaan kohdistuvat rajoitukset ovat täsmällisiä, tarkkarajaisia ja ennakoitavissa, tulee asetuksen valmistaja velvoittaa kuulemaan toiminnanharjoittajia

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

LAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

10.11.2022

ennen asetusten teknisten yksityiskohtien määrittelyä. Esimerkiksi kaukokartoitustoimijoilla on kattava näkemys teknisistä parametreistä ja raja-arvoista.

Tarkastusoikeus 13 § ja 15 § ja huoli takaporteista

Ymmärrämme hyvin tarpeen viranomaisten tarkastusoikeudelle. Esityksessä todetaan, että viranomaisella on oikeus päästä käsiksi *dataan* ”siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä” (13 §) ja ”saada tutkittavakseen … *välttämättömät* asiakirjat ja tiedot sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään” (15 §). Vaikka perusteluissa todetaan, ettei tarkoituksena ole lähtökohtaisesti hankkia tietoa luottamuksellisen tiedon sisällöstä, olemme huolissamme siitä, että tämä tulkittaisiin ns. takaporttina Suomen viranomaisten pääsyyn asiakkaan tietoon. Mahdollinen tulkinta takaportin mahdollisuudesta voi vaikuttaa datan säilyttämisen fyysiseen paikkaan, joka ulkomailla sijaitessaan sekoittaa mukaan eri maiden lainsäädännön.

Tämä tuskin on lakiesitysten tarkoitus. Suomalaisten yritysten yksi kilpailuetu on luotettavuus sekä takaporttien puuttuminen. Kyseisten pykälien perustelutekstiä tulisi tarkentaa, jottei tämä luotettavuus vaarantuisi.

Yritysten kilpailukyvyn, uuden liiketoiminnan ja investointien varmistaminen

Suomen lainsäädäntö ja sen tasapainoisuus ja ennakoitavuus vaikuttaa suoraan ja välillisestikin suomalaisten avaruustoimijoiden liiketoimintaan ja kilpailukykyyn. Hallituksen esityksen yritysvaikutukset ovatkin huomattavasti laajemmat esitetyistä. Todelliset vaikutukset liittyvät rajoitusten merkitykseen liiketoiminnan harjoittamisen mahdollisuuteen, sijoittajien kiinnostukselle sekä kansainväliselle kilpailukyvylle. Avaruusliiketoiminnalle on ominaista, että merkittäviä investointeja on tehtävä etupainotteisesti, ja tällöin riittävän rahoituksen saatavuus on liiketoiminnan ja sen kasvun kannalta kriittistä. Merkittävä osa avaruusliiketoiminnan markkinoista, asiakkaista ja rahoittajista on kansainvälisiä.

Edellä mainittu yhteistyö tarkempien asetusten ja määräysten laadinnassa on ratkaiseva yritysten kilpailukyvyn, uuden liiketoiminnan ja investointien varmistamiseksi. Lisäksi esitämme seuraavia yksityiskohtaisia tarkennuksia:

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

LAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

10.11.2022

- Lakiehdotukseen *maa-asemista ja eräistä tutkista* 8 §:ssä lisätään kirjaus maa-aseman ja/tai sen asiakkuuksien omistuksesta ja korvauksista tilanteessa, jossa viranomainen peruuttaa luvan tai määrää toiminnanharjoittajan siirtämään maa-aseman toisen toiminnanharjoittajan tai viranomaisen jatkettavaksi. Kirjaus ilman tätä lisäystä on melko voimakas ja herättää huolta.

Avaruustoiminnasta annetun lain pykälissä ja niiden perusteluissa on yksityiskohtia, jotka esitämme huomioitavaksi/laajennettavaksi laki- ja/tai perustelutekstissä. Näemme nämä tärkeiksi yritysten kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Näitä ovat:

- Määritelmät (4 §) perusteluihin selvennys: *"Yritykset voivat jakaa kaukokartoituskuvia ja -dataa markkinointitarkoituksiin esimerkiksi internetsivuillaan."* Kyse on kansainvälisestä käytännöstä, jonka rajoittaminen Suomessa vaikeuttaisi yritysten kilpailumahdollisuuksia kilpailijoihinsa verraten.

- Satelliittikaukokartoituksen luvanvaraisuus ja luvan myöntämisen edellytykset 11 a §: Lähtökohtaisesti luvat tulisi myöntää toistaiseksi voimassa oleviksi, jotta toiminta olisi ennakoitavaa. Määräaikainen luvitus asettaisi suomalaiset yhtiöt merkittävästi kilpailijoitaan laajemman hallinnollisen taakan kohteeksi ja toisi epävarmuutta toimintaan.

- Lisäksi 11 a § 2 momentin 3 kohdassa tulisi korostaa, että jos muut ulkomaiset tai kotimaiset toimijat kuin kaukokartoitusluvan hakija kaupallisesti tarjoavat suorituskyvyltään olennaisilta osin vastaavaa tai parempaa kyvykkyyttä, tällöin lupaan ei tältä osin aseteta laitteiston teknisiä ominaisuuksia tai muita kaukokartoitustoimijan suorituskykyä (esim. satelliittidatan resoluutio, aikaresoluutio tai toimitusnopeus) koskevia rajoittavia ehtoja.

- 11 a §:n 5 momentissa mainitussa asetuksessa tulee huomioida, että jos lupaan on asetettu laitteiston teknisiä ominaisuuksia tai muita kaukokartoitustoimijan suorituskykyä rajoittavia ehtoja, mutta muiden toimijoiden tarjoamien suorituskyvyn muutosten vuoksi olennaisilta osin vastaavat tai paremmat kyvykkyydet tulevat kaupallisesti tarjolle, on tärkeää, että luvanhaltijalla on oikeus saattaa rajoitukset työ- ja elinkeinoministeriön uudelleen arvioitavaksi. Työ- ja elinkeinoministeriön tulisi lähtökohtaisesti poistaa tällaiset rajoitukset, jotta niiden kohteena oleva kaukokartoitustoimija ei rajaudu pois kilpailluilta markkinoilta.

- Satelliittikaukokartoituksen turvallisuusvaatimukset 11 c §:ssä tulee täsmentää, että turvallisuusvaatimukset koskevat kaukokartoitustoiminnan harjoittajan *omassa käytössä*

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

LAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

10.11.2022

olevia laitteita ja laitteistoja sekä *omaa toimintaa*. Luvanhaltija ei voi vastata muiden tahojen toiminnasta tai näiden laitteista tai laitteistoista. Luvanhaltija ei voi esimerkiksi olla vastuussa ulkopuolisen maa-asemapalvelua tarjoavan tahon eikä asiakkaidensa toiminnan, laitteiden tai laitteiston turvallisuudesta.

- 11 c §: 1 momentin 3 kohdan perusteluissa tai 4 §:ssä (määritelmät) tulee selventää ”ulkopuolinen taho” siten, että kaukokartoitus-toimijalla on vapaus järjestää toimintansa liiketoiminnallisesti järkevällä tavalla. Kaukokartoitustoimijan kanssa samaan konserniin kuuluvien ulkomaisten yhtiöiden työntekijöillä tai kaukokartoitustoimijan yhteistyökumppanilla voi olla liiketoiminnallisesti perusteltu syy päästä käsiksi laitteisiin, tiloihin tai dataan, eikä tällaista pääsyä tule pitää ”oikeudettomana”. Myöskään lain mukaan tunnistettujen asiakkaiden pääsyä dataan ei voi pitää ”oikeudettomana”.

- Datan luovuttaminen 11 d § 4 momentin perusteluiden tekstiä tarkennettaisiin siten, että toiminnanharjoittajalla on oikeus saada todellinen korvaus kaikista etusijan käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta. Näkemyksemme mukaan nykyiset kirjaukset (”voitaisiin huomioida” ja ”normaali korvaus”) eivät ole tarpeeksi selkeitä. Lisäksi perusteluihin tulisi lisätä, että *”Datan luovuttamiseen sovelletaan tällöin kaukokartoitustoimijan tavanomaisia toimitusehtoja ja lisenssejä.”*

Siirtymäaika ja sääntelyn soveltaminen (Avaruustoiminnasta annettu laki)

Esitetty 12 kuukauden siirtymäaika on kaukokartoitustoimijan näkökulmasta liian lyhyt ottaen huomioon olemassa olevat asiakkuudet ja sopimusvelvoitteet. Lisäksi laajojen asetuksenantovaltuuksien vuoksi 12 kuukauden siirtymää ei voida pitää riittävänä, sillä velvoitteiden yksityiskohtia jäisi lain voimaan tullessa avoimeksi.

Esitämme, että siirtymäaika olisi vähintään 24 kuukautta ja kattaisi lupasääntelyn muutokset kokonaisuudessaan. Määräajaksi myönnettyjen lupien osalta tulisi soveltaa lupien antamisen aikana voimassa ollutta lainsäädäntöä lupien voimassaolon päättymiseen saakka.